

Szerkesztői iroda:
Nagy-Enyeden

A KIADÓHIVATALBAN
hová
a lap szellemi részét illető
közlemények küldendők.

Kiadóhivatal:
Wokál János könyvkereskedése
hová
az előfizetések és hirdetések
bérmentesen küldendők.

Kéziratok nem adatnak vissza.

KÖZÉRDEK.

Vegyes tartalmu heti lap.

Megjelenik minden vasárnapon.

Előfizetési feltételek:
helyben házhoz hordva vagy
vidékre postán küldve
egész évre 4 frt,
fél évre . . . 2 frt,
negyed évre 1 frt.

Hirdetmények díja:
3 hasábos petit-sorért, vagy
ennek helyéért 5 kr.
Bélyegdíjért külön 30 kr.

Elküldési díja 15 frt.

Megyénk s a vasúti közlekedés.

(B.) Ha összehasonlítjuk megyénk vasúti közlekedési viszonyait más megyékével, úgy találjuk, hogy az erdélyi részekben egy megye sem dicsékedhet annyi és oly hosszú vonalokkal, mint mi. Csak a havasos felső rész nincs még bele vonva a vasúti hálózatba, ámbar a hetvenes évek elején még érvényben volt az a concessio, mely a Körös völgyét az Aranyos völgyével, Abrudbányát Gyula-Fehérvárral tervezte összeköttetésbe hozni, sőt gr. Schweinitz is felvette vicinális vasúti terveibe a pályát. És — ámbar roppant helyi akadályok, rossz földtani viszonyok állják útját e tervnek, — mégis legnagyobb akadályt az a körülmény képez, hogy a bányáiparon kívül más nemű iparágnak nem nyertek életet, és így a megfelelő forgalom hiánya folytán meg van vonva a megélhetés alapja; a rendes szállításból eredő bevétel.

Am azon vidékek is, melyeket a létező vasúti vonalok átszelnek, jobban és czél szerűbben felhasználhatnák a kínálkozó előnyüket, ha ipar és gyárvállalatok keletkeznének, a földműveléssel kapcsolatban. És ámbar a tulhajtott versenyek, az alapos számítás nélküli vállalkozásnak, szóval szédülésnek kíméletlen ellenségei vagyunk, mégis — úgy véljük — hogy az amerikai farmerek példáját sok tekintetben lehetne követni, kivált most, midőn a gyár- és iparvállalatok annyi kedvezményben részesülnek az állam által. (Például hozhatjuk fel a szeszgyárakat, melyeket tulajdonosaik, ha mezőgazdasággal is bírnak, az adókedvezményben részesülő „gazdasági szeszgyár“ czíme alatt kezdenek kezelni.)

Különösen feltűnt azonban nekünk egy körülmény. Mig ugyanis a legtöbb központi város,

nagyobb iparossággal bíró község azzal igyekezett közönsége részére szélesebb működési tért keresni, hogy olcsó szállítási kedvezményeket eszközöl ki azon városokra nézve, melyekkel a lakosság legtöbb kereskedelmi és forgalmi összeköttetésben van, addig megyénkben csak Nagy-Szeben találtuk olyannak, hová 10 napi időre téríti jegyvet kap hat az iparos, a kereskedő, a gazda. És ezen kedvezményt is, úgy hisszük, hogy nem N.-Enyed, avagy Gyula-Fehérvár nyerte ki, hanem a tevékeny, szorgalmas és circumspectus szász iparosság, mely országos vásárainkra tömegesen jár jó minőségű iparcikkeivel.

Már pedig az enyedi timárok, eszmadriák, pár jóra való kalapos és szabó szintén szélesebb körben hordja szét iparcikkeiket, Gy.-Fehérvárról szintén tömegesebben járnak szét — és mégis, ily kedvezmény nincs adva részükre.

Miután pedig az olcsó és könnyű közlekedés az ipar és kereskedelem egyik fő elősegítője, helyesnek és szükségesnek véljük felhívni az érdekeltek körök figyelmét arra, hogy N.-Enyed és Gyula-Fehérvár városoknak N.-Szebenen kívül, Segesvár, Brassó, Kolozsvár és Maros-Vásárhelyvel — 10 napi, továbbá nevezett városnak egymás között, ugyisint ezeknek Balázsfalvával, Tordával és Vizaknával való összeköttetésre legalább 3 napi érvényűvel bíró téríti jegyvet kiadhatását megnyerni igyekezzenek. A közönség kiváló köszönetét és elismerését fogják ez által kiérdemelni.

Észrevételek

G. J.-nek „a n.-enyedi iskola-ügyhöz“ ez. cikkére.

Mint tanügyünknek egyik igénytelen barátja, G. J.-nek „a nagyenyedi iskola-ügyhöz“ című cikkét, mely

lapunk folyó évi 27. és 28-ik számaiban jelent meg, — megérdemelt figyelemmel és érdeklődéssel olvastam át. Kiváló örömmel szolgált, hogy városunk nevelésügyi, mely bátran meren állítani, hogy egyszersmind széles körre kiterjedőleg vidékünk nevelésügyi is, G. J. felszólalása folytán nyilvános megvitatás tárgyává tétetett.

A felszólalás alaposságából ítélve, ugylátszik, hogy G. ur városunk ezen egyik legfontosabb kérdését behatólag tanulmányozta, jelen állapotát, hiányait, nyomorúságait ismeri s egyszersmind behatólag foglalkozott a kérdés azon ágával is, hogy e tekintetben minő elodázhatlan sürgős teendők várnak reánk, ha elmaradni s régi szép hírlünköl kiesni nem akarunk. S mert G. ur cikkét így itélem meg s mert ez ügy fontosságát városunkra s vidékünkre nézve magam is érzem s határozottan tisztában vagyok, hogy iskolai ügyeink jelen állapotukban tovább nem maradhatnak, nem illenék Enyedhez, hogy jelen állapotukban továbbra is meghagyassanak, — szükségességnek tartom e kérdéshez magam is röviden hozzá szólani.

Osztom G. J. azon nézetét, hogy főleg leánygyermekünk elemi oktatásügye áll nálunk ez idő szerint az előrehaladt kor követelményeihez mérten annyira hiányosan, hogy azon sürgösen segítnünk kell és pedig segítnünk kell úgy, hogy haladéktalanul állítsunk fel egy közs. elemi leányiskolát 4 osztályal és rendezzük be elégséges erővel milyent felekezeteink közül egyik sem rendezhet be és tarthat fen. Nem rendelkeznek az erre megkívántatóságok anyagi erővel. A felekezetek erőiknek mértéke szerint e téren is mindég megtettek annyit, a mennyit lehetek s igaztalanok volnának, ha e tekintetben iskolát fen tartó felekezeteinket szemrehányással illetnők. A régebbi multrol nem is szólva azon leánynevelőkéink, kik polgári leányiskolánkban a tanfolyamot végezve, a kolozsvári nőtanítói képezdeben annyira kitűntek, elemi ismereteiket a sokak által annyira korholt felekezeti elemi leányiskoláinkban nyertek. Adjuk meg mindenkinek a mivel tartozunk. Ma mikor ezen — annyi szótességet pótol — a nevelés ügyének annyi jó szolgálatot tett iskoláink felett készen állunk meghuzni a halál harangot, életünk alkonnyán erőikhez mérten jól végzett kötelemeik önrizetétől őket ne fosszuk meg.

TÁRCZA.

Az enyedi sétatér.

Alig mult egy néhány éve, hogy ezt a helyet „Kápolná“-nak hívtuk mind közönségesen. Hogy honnan eredhetett ez az elnevezés: könnyű megfejtetni. Krónikák és szájhagyomány azt tartja, hogy régen egy kis kápolna volt e helyen. Azt azonban a mostani nemzedékből aligha láttá valaki.

A monda sok mindent beszél róla. A többi között itt vezetett el a római út: a „Traján útja.“ Egykor tehát réges-régen büszke római legiok jártak-keltek, vonultak hódító hadjáratra ott, a hol mi oly sok ideig a dudvát és gazot láttuk büszkén tenyészni. — Hogy változik a világ sorsa! A hatalmas római császárt, a vitéz legiokat, a féltelmes római sást ki tudja, hogy még mi minden váltotta fel, a míg a szent kápolna odakerült, hogy béke és megnyugvás malasztját árasztja, hogy a népviharok áldozatai felett szent zsolozsmákat küldjön fel a viláig urához.

A kurvez és labonez-világnak is meg van a maga része a kápolnához fűződött szájhagyományokban. A hagyomány szerint alusszák örök álmukat azok a derék diákok, kik a vad labonez csordáival bátor harezra kelve dícső halált haltak.

Sokszor láttunk egy-egy megbontott oldalból embercsontokat, koponyákat kigurulni. Talán temető is volt itt hajdan, talán éppen a labonez-támadásban elvérzett diákok csontijait tapostuk nem irigyelendő kegyelettel.

Emlékszem, hogy tanuló koromban egyszer a főiskola ifjúságában feltámadt a kegyelet érzése s egy pár évig minden diligencia végén gyűjtöttünk minden osztályban, hogy a begyűjtendő összegből dícső elődeinknek a

Kápolnára emlékszóbot állítsunk. Jókora összeg begyűlt, de czélját hamar elfeledte mindenki s a pénz most a takarékpénztárban várja, hogy szobor legyen belőle, a melynek láttán a mai nemzedék aligha fog nemesebb tettekre hevülni. — Nyugodjék esedesen a Wertheim-kassában, míg út a feltámadás órája!

Szemfedőket kaptak eleget a dícső halottak. A lelkek órájában minden ház mohó áldozatkésztséggel vitette rájuk évek hosszú során, a mi udvarán fölösleges volt.

Azt a szemfedőt, a mit tavaszszal a természet borított reájok, tanuló korunkban elhordtuk az iskola kertjébe „rást“-nak, miután abban az időben még mi műveltük ezt a díszkertet a magyar nyelv és vallás órákon. Szép is volt a kert, de a magyar nyelvű és vallásból a vizsga rosztal vagy sehogy se ment. Most a kert csunya és elhagyott, persze a vizsgák jobban mennek.

Annál szebb a kápolna, most már sétatér. Sokáig kinlódott a város böleseinek agyában az a gondolat, hogy a Kápolnát jó volna egybre használni, mint eddig. Földje is már elég kövér, hisz öntözte annyi honfivér . . . Az ültetvények könnyen fogamszanak.

Aztán egyszer neki fogtak. Kezdték a halottakon. A hol egykor a kis kápolna állhatott, azt a helyet felbontották abban a reményben, hogy a diákok földi maradványai ott nyugosznak.

A diákokat nem találták, de találtak egy kis sirboltot három fekete selyemmel bevont, üveggyöngyfüzérékkel díszített koporsóval. A szélsőkben, még meglehetősen ép ruházatukról és csontjaikról ítélve, férfiak nyugodtak diszmagyar öltözetben, teljesen ép szakállal, bajusszal és hajzattal. Közül fiatal lány pihent nehéz sárga rása selyem köntösben, rubinokkal gazdagon kirakott pártával fején, rózsalevéllal töltött párnán. A rózsalevél csupán fonnyadt volt, — szinte 200 év után — de nem volt elrothadva. Az egyik férfi koporsójának fedelén sárga szegekkel ki-

verve 1680. évszám és P. S. betűk volt olvasható, a más kettőn semmi. A mint a csontok közt kutattunk, az évszámok koporsóban egy gyönyörű szép művű aranygyűrűt találtunk roppant smaragddal. Az emállirozás korunk leg-híresebb ötvöseinek is becsületére válnék. A leány koporsójában szintén lertünk egy arany gyűrűt két egymásba illesztett karikából összeállítva, melyek egymásba illesztethető kezekben végződnek. A felirat nélküli férfi koporsója mellett egy néhány eltorhadt karó darab is volt.

A jelekből arra lehet következtetni, hogy a feliratos koporsóban lévő férfi előrehaladott koru, a másik pedig fiatal ember, — a fiatal nő az idős férfinak leánya, a fiatal embernek mátkája volt. Az egymásba fogódzó két kézről összefont gyűrű bizonyosan mátkagyűrű. A három halott mindenesetre egy családhoz tartozott, vagy nagyon szoros kötelék fűzte őket össze.

Szegények! aligha gondolták, hogy 200 év mulva kíváncsi kezek felbolygatják poraikat, megfosztják ékeiktől. Az öregnek mentekötője, süvegje, smaragdos gyűrűje, szakála, bajusza, a leánynak halotti nászruhája, a sárga selyem köntös, a mellényke, a párta, a jegygyűrű, a fiatal ember meategombjai a collegium muzeumába vándoroltak. Egyéb minden ott maradt s talán nem is fog többé soha kíváncsi szemekkel találkozni az utolsó itélet napjáig. A hálás kegyelet, miután a hely-taxát busásan megvette rajtuk, hantot emelt sirjuk fölé, mely körül a czigányok vásár- és ünnepeken csárdást, valzert, polkát stb. játszanak néha oly enormis rosztal, hogy a csontok odalent kinjokban bizonyosan hánykolódnak.

Oh jámbor őseink! hogy halálotok után 200 év mulva kell eljárnotok szük czellátokban a legroszabb valzert s polkát. Biz' ez labonez dolog!

A munka tovább folyt s az emberi kitaró szorgalom az egykori szemétdombot díszes kertté varázsolta, hol most a sétáló közönség szelid nyári estéken tele tődével

hatóság ré-
200 frt töke,
er költség ki-
százeszmádi
kivéségi 1788
eg előjárásági
akor tartandó

át készpénz-
árólyammal
kiküldött ke-

utása után 30
katt köteles a
oz lefizetni,
frt telekkönyvi
előjárásági

zentpáli,
ír aljára.

RDŐ.

ült, eszúsz
gnél, rászta-
(Hysteria),
ganatoknál.
ulások szél-
erves szív-
aranyeres
ó gyógyz-
z-barlangja
krtól 1 frt
ü borok

ng, Szent-
A fürdőre
1% vasúti
vasúti ál-
az utazók
tásokat a l
Sepsi-Szt.-
4—5

ológép
rostával
alólírtnál

LAJOS.

s bor.
5 frt;
tányo-
elfogad

Vasúti és gőzmozgós vállalatok részére jött elő-
váltatásnak kiváló kedvezményekkel bírnak
Magyar Ipszámítoló és pénzváltó bank Budapestben.
1—3

Ezt G. J. nem is tette, de tették és teszik mások Magára a tárgy vissza térve ismétlem, hogy magam is szükségesnek tartom. miszerint Enyeden sürgősen rendeztessek be egy községi leányiskola 4 osztályát.

Az elemi fiúiskola felállítását nem tartom annyira szükségesnek s különösen annyira sürgősnek, főleg azon indokból, mert a kebelünkben lévő Bethlen-főtanoda ilyen iskolát tart fenn. Ezen főtanodánk elemi iskolája a kor igényeinek minden tekintetben megfelelően van berendezve, a város központján fekszik, emellett a szegényebb sorsú szülők gyermekei itt nem csak ingyen oktatásban részesülnek, hanem még némi másnemű anyagi javadalmazáshoz is juthatnak. A melyik szülő gyermeke akar tanulni, tanulhat ott bőven, eleget és bátran, a melyik pedig itt nem tanul, az minden valószínűség szerint az elemi községi fiúiskolában sem fog tanulni. A melyiket ott ötösökkel (nem bankó) raknak meg, meg fogja az ezeket az elemi fiúiskolában is találni.

Véleményem szerint tehát az elemi községi fiúiskola berendezésének sükségességét és sürgősségét ne állítsuk egy sorba a 4 osztályú elemi leányiskola berendezésének sükségességével és sürgősségével, kiváltképen azért, nehogy igen sokat akarva, a valóban sükségést és sürgősét is el-ajtsuk.

Ha az elemi községi leányiskolát berendeztük s a fiúiskola beállítására is maradt erőnk, ám akkor rendezzük be ezt is, de nem a Tóth-utczában mint G. J. ajánlja, hanem mint a leányiskolát: a város központján.

A Tóthutca fia tankötelezettjei tanulni miért ne jöhettek be a város központjára ép úgy, sőt inkább mint leány tankötelezettjei? A Tóth-utczának mivel volna több joga, hogy kebelében iskola rendeztessek be, mint a Szentkirályutczának, a Várszegutczának vagy az Alszegnek?

Ezekben az utczákban ép úgy laknak szegényebb sorsú iparos vagy földműveléssel foglalkozó szülők mint a Tóth-utczában s talán még azzal a számmal is. Ha a Szentkirályutczába vagy az Alszegben lakó szülőknek kedvök lenne fiaikat az elemi községi fiúiskolába küldeni, miért kényszerítenének ők fiaikat télnek idején a Szentkirály-utca végéről a Tóthutca derekára küldeni iskolába? A Tóthutczában lakó szülők gyermekei miért ne járhatnának be egy a város központján feltalálható iskolába ép úgy mint a többi utczákban lakó szülők gyermekei, mikor a Tóthutczának is kövezete van több és jobb mint pld. az Alszegnek?

Az, hogy a városnak a Tóthutczában iskolai czélokra alkalmas épület áll rendelkezése alatt, véleménye szerint még koránt sem elégséges ok arra, hogy egy utca fia tankötelezettjei részére külön iskolát nyissunk. Ott lévő épületet a város annak idejében fel fogja használni tudni más czélokra is s jövedelmét ha sükségesen fog mutatkozni, fordíthatja felállítandó elemi községi iskoláink kiadásainak részbeni fedezésére.

A mi azon kérdést illeti, hogy felállítandó elemi községi leány s esetleg fiúiskoláink fentartásának költségei honnan fedeztessek; továbbá meglévő és felállítandó iskoláinkat általában — hova rendezzük be? — erről lapunk közelebbi számban.

Sz. F.

LEVELEZÉS.

Maros-Ujvár, 1884. július 16.

Virágzóa bányaközségünkben ugyancsak nincs holt idegy. A bányász ifjuság f. hó 12-én az ev. ref. templom orgona-alap javára tombolával egybekötött táncestélyt rendezett a „Liget”-ben. Eme jótékony cél szép és népes közönséget hozott hozzátul. A táncszerep díszítése, a rendezőség, a jövedelem mindenkit kielégített. Janosó tiszteletes barátunknak — ki egyháza érdekében oly fáradhatlanul működik — igaz szívvel gratulálunk.

Folyó hó 15-én pedig a helyi állandó színműkedvelők adták elő Szigligeti Ede egyik legszebb népszínművét: „A Czigányt.”

Az öreg Demosthenes azt mondta volt, hogy minden az előadástól függ. Kedves műkedvelőink ezuttal is kitettek magukért. Zsiga czigányt a czímszerep Pásztor Gyula nagy tehetséggel, igaz czigánytempóval szót lelkesséssel alakította, épen olyan jó czigány volt a színpadon, a milyen derék kántor a templomban, a milyen ügyes községi bíró az életben... mindenütt a szorgalom vezet a sz ügyfontosságra lelkesíti. Gyermekei Peti (ifj. Géber K.) Rózi (Péterfi Mari) szerepök drámai részét eléggé átérték. Peti siró hegedűje, Rózi örülesi jelenete hatásos volt. Márton gazda (Kovács L.) a színpadon mindig othon van; Rebeka neje (Telinek Kata) ügyes parasztnenyecskét látattott. Nincs benne semmi, mi a kezdő jótékát feszélyezné. Évi (Bogdánfi Irma) anyjának méltó leánya volt. Gyuri (Csiszér Árpád) ezen hasonló szerepeiben leginkább elárulja, hogy színész szülőktől a színpad mellett született. Csiszér a népszínművekben nélkülözhetlen erő. Várszeghi (Virág János), Kurta (Boér Jani) ügyes rutinál mozogtak. Kondorné (Petersberger Janka), Panni (Böszörményi Ida), Erzi (Vlád Gizela), Sári (Lőrincz Ilona); továbbá Simon K., Daume K., Tenkey L., Molnár J., Pap M. kisebb szerepeiket jól betöltötték, Csak minél több bátorság! Olyan a színpad is, mint a háboru, mindkettőnél sükség van a kurázsira...

Az első felvonás után Kovács Lajos Petőfi „Örül”-jét szavalta színpadi alakítással. — A szereplőket tapsokkal, virágcsokrokkal jutalmazta a roppant számu hallgatóság, kik között szerencsénk volt a vidékről is sokat tiszteletet.

Végül Csiszér Istvánné urhölgynek, ki mint sugó és rendező társ oly sok szolgálatot tesz, a műkedvelő urak egy kiválóan szép virágcsokrot nyújtottak át s a község lelkis ovatióban részesítette.

Nem hallgathatom el tek. id. Géber Károly bányász-tárnok annak azon tiszteletre méltó érdemeit, melyeket az ő ezermester-tehetsége a színpadi dekoratiók előállítására körül méltán kiérdemel. Az elismeréssel szívesen adózunk Blaska Ernő fiatal festő barátunknak is.

A színi előadások után egy igazi magyar-zamatu táncmulatság rendeztetett, melyben a szereplő nők és férfiak színpadi jelmezökben vettek részt s magam is a elkésedést amugy izzadtam, kinek a kedves időtöltés oly vigan és hamar telt el, mint egy édes-mézes pillanat bűbája...

Bánczatóvi Zandírhám.

Verespatak, 1884. jul. 15.

„The Hungarian Gold and Silver Reduction Works limited” társulat.

E lap olvasói bizonyára még még emlékezni fognak a lapokban ezeltől hónapokkal felmerült azon hirre, hogy egy angolnak sikerült az aranyat az érczéből kiválasztására villany által feltalálni. Nyomban közzétették is a lapok, hogy az illető ajánlatot tett róla a kormánynak, hogy a Zalatnán kihasznált salakot feldolgozás végett megveszi. A próbák azonban, melyek a pénzügyminiszterium egyik bányatanácsosának részvétele mellett hajtottak végre oly kedvezőtlen eredményt mutattak, hogy a kormány a tervet kivihetőnek nem tartotta, a mennyiben a kiadások a nyert arany értékét felülmúlnák.

Időközben azonban az illetőnek sikerült az angol töképezésnek jó akaratát és pártolását kinyerni, s miután időközben néhány magyar főúr és képviselő is közbenjárását és pártolását megígérte, a társulatot a fentebbi czímmel megállapította. Az így megalakult társulat aztán Kerpényesen a verespataki ut kiágazásánál megvett egy darab helyet, s egy szép napon hozzá fogott a gyár építéséhez, melyből jelenleg a két emeletes gyári épület két kisebb lakóház s egy szertár-épület készen is van. A gőzgépek fel vannak állítva, s a többi géprészeket most szállítják a hely színeire. A község bámulva szemléli a külön nemű hengereket, szitákat, zuzó és őrlo géprészeket, a villamos lámpákat, s kételkedik azon, hogy vajlon a társulat jövedelméből képes lesz-e majd fedezni a már is felmerült építési és dologi kiadásokat? E közben a társulat folyton épít és dolgozik, ezéja és törekvése, melyet eddig mély homály borított, kezd világossá lenni, s úgy látszik, hogy a társulat eredeti czélját, a kihasznált salak feldolgozását, maga elejtette, s már most a nyers anyag beszerzésével és feldolgozásával akar üzletet csinálni, sőt a társulat maga is akar aranyat termelni, sőt mosni is.

Az eddigi eljárás mellett az aranyérczekben bent levő aranyat mint 30—40 százalék kiválasztatlan maradt és elveszett. A társulat intőzői nyilatkoznak, hogy az ők berendezésük által ezen arany kiválasztható. Akár ez, akár az legyen a társulat czélja, részünkről fennmaradását óhajtanunk kell, mert ha a bányász község e gyár által egyebet nem nyerne is meg, csak a fuvar költségeket Zalatnánig, már ekkor is jelentékeny megtakarításokat érne el.

Igaz, hogy a társulat helyzete egyelőre kedvezőtlen s az évekkel ezeltől keletkezett s megúzott társulatok példáján a község bizalmatlan irányában a min esodálkozni nem is lehet. De minden csak addig szokott tartani, míg az elért eredmény a kételkedőket is meggyőzi.

Egyelőre csak ennyit óhajtottam tisztelt szerkesztő ur engedelmével közölni, a többit majd legközelebbi alkalommal,

X. Y.

A járványok, különösen a cholera keletkezése és terjedése.

„Miért irnak annyit a cholera-ról? minek ijeszgetik annyit az embereket? hiszen az ijedelem maga már képes ölni, vagy örütségsébe ejteni, amint már számos példa

játszi csoportjára. Nem volt mit tenni, megadták magokat sorsuknak. Összenéztek s kezdtek magokat a három delnő inye és meglegedése szerint viselni.

Aztán folyt a beszéd, miként az ár szüntelen egy tárgy körül: csevegtek szerelemről, házasságról, családi boldogságról és semmi egyébről, míg végre arra került a sor, hogy ki kibe szerelmes. A három ifjunak egyszerre mentő gondolat villant meg agyában. Mindhárom csak-nem egyszerre mondták: „nekem már jegyesem van.” A három hölgy villámgyorsasággal egyszerre kérdezte: „ki az? ki az? itt van? hol van? Aztán az egyiké Pesten, a másiké Kolozsvárt, a harmadiké egy szomszéd városban volt. (A valóságban egyiké sem volt sehol.) — A katastropha beütött. A delnök hazaindultak, az ifjak kíséretét megköszönték s a fiatal leányka által lefőzött, általuk kigunyolt két aggfíról másképen gondolkodtak.

Az egyik sétatér sor végén magános ifju ül, mohón harapja és nyeli a csillagfényt, néha-néha kinos sohaj tör fel kebeléből, halkán mondogatja magában: „holnap este megszőlítottam, hiszen bizonyosan engem szeret, de az a szélkergető mindig utamban áll.” Szegény nem sejtí, hogy kihallgatták. Egyszerre hangos kacaj zava ja fel kinos tépelődéseiből. Hevesen felugrik, mintha kigyó csípte volna meg s a gyorsan elvonuló csapatban kinos csalódással kell látania titkos imádottjának és a szélkergetőnek körvonalaít. Ismét az a hamis kis lány. — Egy darabig áll némán, kétségbeesetten, aztán egyszerre vészjósló elszántasággal rohan el a nevető csoport mellett egyenesen a „Vargák”-ba. Ott aztán roppant lelki és testi felháborodások között megszieszik egy fokhagymás rostélyost s utánna puff! agyon-issza magát, kibékülve az egész világgal, kivéve a szélkergetőt.

„Pártos barátság, szerelem Földön a legkinzőbb győtrelem.”

(Vége köv.)

szívja a balsamos levegőt, míg azelőtt a kit büne arra vitt. mind megbánta, hogy orra van s ha sehogysem kerülhetne el az arra járást, megvárta a míg katarust kap.

* * *

Csendes tavaszi este van; úde esti szellő susog a falevelek közt, belé-belé szólva a sétálók susogásába, el-elkapdosva a vidám diáksereg hol mélabus, hol szivvidító dalait; az akácok tejes virágzásban. A sétasorok mind népesebbé válnak. A római legiók utján most másféle legiók járnak-kelnek és csatáznak harezolva a szívek nemes harezát, vagy haditerveket készítve, de csak szétszórt csatározásban.

Amott elpusztíthatatlan jókedélyű diágyerekek fogtak elszánt ostrom alá egynehány szépszemű ellenséget, kik a mamák s önként vállalkozó gardedamok (gardes des dames) védő szárnyai alatt derekasan állják az ostromot. Az ostromlók eselhez folyamodnak: a mamák s más idősebb asszonyemberek maradjanak a padon, ne árraszák magokat, ők a kisasszonyokkal majd fordulnak egyet. Az ellenség meg van ostrom s mikor visszatérnek, minden rendben van.

Látjátok ti ott alant csendesen nyugvó elődök: utódaitok is tudnak ellenséget verni s még el sem esnek.

Aztán vannak itt labancok is, csak egy pereg ajkairól a zengzetes német szó, de azokat a mostani kurucok agyonmellözéssel verik meg.

Távolabb egy más csoportban régebb és nem olyan régen volt diákok kipróbált ellenségeket kipróbált taktikával szorongatnak. Az eldöntendő kérdés az, hogy ki adta az éjjeli zenét? Mindenkit gyanúsítanak, csak a legjobb korában levőt nem. S végre kiséül, hogy bizony mégis csak ő volt a tettes, ki — a míg a czigányok imádottja ablaka alatt huzták — a vízpuskáról lógatta le lábait,

mutatta a mo eljön a chole tului, annak

Ez észj elterjedett, s tatni mindaz lesz azok rész élet, melynek község s által

Érdekes nak vizsgálata dósok, hogy bizonyos, es bacillusok ok foglalni.

Dr. K. o nedves állap ily állapotban

taíja, hogy az és időbeli visz M. legujjabb bacillus nem

át az emberre terium alakja át bizonyos k lussá. Ez az

lönböző mikro dök, hanem e a nézetet tár ismerőjének,

tása, hogy az fordulni szokó gekek okozó teriumokból k

és Grawitz kis bakteriumokat tegségekét ok ezek hatását

talmatlanokká községes p okozó tulajdon toztatásának e litett föltevés

támogatják B melyekből kit gombak (Ustá gombák) alal gombáknak es

fogás a kolera közölag annyí áll az, hogy a nézve oly ann bizonyos genet

állnak egymás mástól kevésbé menyek között tehát, hogy a nek a talajban

mélhető, hogy mellett, a mel fogják deríteni bacillusok és a

No t h n leg szóltott a „Uraim! Európát retten

mondják önké grafiai jelentke s valamit a thé már a XV. szá

különböző idők Bebizonyított a hanem forgalm Indiából jött O Kelet-Indiából vagy kocsi he

tal jöhet el id járvány, s edd Számtalan kor már meg van

Mi a ko ideg-, hol bel- nem kétségtele usz beferközése féle fajtáját is

lépene, a tudó Dr. K. o c h Ró azt állítja, hog bacillust is tal

után, mely kon kezoskedhetik

lehet kétségbe vizsgálat adata

is beszélt egy

az első, a ki c

4. jul. 15.

„társulat” társulat. Ekezni fognak a hirre, hogy a béli kiválaszték is a lapok, nak, hogy a ett megveszi. terium egyik k végre oly rmány a ter- a kiadások a tult az angol rni, s miután o is közben- entebbi ezim- lat aztán Ker- ett egy darab t építéséhez, t két kisebb A gőzgépek ost szállítják a a külön nemü et, a villamos sultat jövedel- is felmerült rsultat folyton eddig mely látszik, hogy feldolgozását, beszerzésével társulat maga

ezekben bent statlan maradt znak, hogy az ató. Akár ez, enmaradását g e gyár ál- ar költségeket gtakarításokat

kedvezőtlen ott társulatok a min esodál- zokott tartani, győzi.

elt szerkesztő gközelebbi al-

X. Y.

era kelet-

nek ijesztetik magam már ké- számos példa

adták magokat a három delnő

szüntelen egy ágról, családi e arra került a nak egyszerre thárman csak- egyesen van. erre kérdezte: z egyiké Pes- szomszéd vá- sehol.) — A k. az ifjak ki- al lefozött, ál- dolkoztak.

ijju ül, moión kinos sohaj tör „holnap este eret, de az a em sejtí, hogy a ja fel kinos ó esipte volna salódással kell körvonalaít. ig áll némán, elszántsággal „Vargák”-ba. k között meg- pu! agyon- kivéve a szél-

mutatta a mostani járvány alatt is! hagyjanak békét; ha eljön a cholera, eljön s el is megy. Kinek el kell pusztulni, annak már mindegy, akármiben is pusztul el!”

Ez észjárás bármily szomorító, de most is eléggő elterjedett, s éppen ezért szükséges egybegyűjteni s felmutatni mindazon adatokat, melyek ismerete mégis csak jó lesz azok részére, kiknek többe ér a hasznosan tölthető élet, melynek gyümölcseit egy derék család, egy virágzó község s általában a közélet élvezheti.

Érdekes mindenek előtt a cholera keletkezése és okainak vizsgálata. Abban megegyeznek nagyjából a tudósok, hogy a cholera a a legtöbb járványos betegséget bizonyos, csak nagyjító üveggel látható apró lények: a bacillusok okozzák. Nézeteiket következőkben lehet összefoglalni.

Dr. Koch azt hiszi, hogy a cholera-bacillusok csak nedves állapotban vihetők egyik helyről a másikra és csak ily állapotban hatásosak. P e t t e n k o f e r azt hangoztatja, hogy azok keletkezésére és terjedésére egyaránt helyi és időbeli viszonyok vannak különös befolyással. A l s b e r g M. legújabbban azt az elméletet fejtegeti, hogy a cholera-bacillus nem mint ilyen fordul elő a talajban és viteit át az emberre, hanem hozzá hasonló és vele rokon bakterium alakjában, a mely csak az ember testében változik át bizonyos körülmények között a cholera előidéző bacillussá. Ez az elmélet természetesen föltételezi, hogy a különböző mikroszkopos kicsinyiségű bakteriumok nem állandók, hanem egyik alakból a másikba átváltozhatnak. Ezt a nézetet támogatja a bakteriumok egyik legalaposabb ismerőjének, N ä g e l i K. híres botanikusnak amaz állítása, hogy az összes, az emberi és az állati testben előfordulni szokott bakteriumok, tehát a különféle betegségeket okozók is a közönséges ártalmatlan rothadási bakteriumokból keletkeznek. — Ugyanezt bizonyítja Buchner és Grawitz kísérletei, a kiknek sikerült egészen ártalmatlan bakteriumokat bizonyos körülmények között ragályos betegségeket okozókká átváltoztatni, valamint megfordítva, ezek hatását annyira gyöngíteni, hogy végre megint ártalmatlanokká váltak. Az utóbbi buvár állítása szerint a közönséges penészgombákat is lehetséges betegségeket okozó tulajdonságokkal fölrüházní. A bakteriumok átváltoztatásának elméletét általában valamint A l s b e r g emlitett föltételezését a cholera-bacillusokra nézve igen hatásosan támogatják B r e f e l d Oszkár legújabb kísérletei is, a melyekből kitűnik, hogy a gabonáinkon élőködő üszögombák (Ustilagineae) alkalmas tápfolyadékokban erjedő gombákká alakíthatók és hogy ez erjedő gombák az üszögombáknak csak bizonyos fejlődési stádiumai. Ez a fölfogás a cholera-bacillusok keletkezésének kérdésére vonatkozólag annyiban bir nagy jelentőséggel, minthogy, ha áll az, hogy a botanikai sajátságaira és az életföltételeikre nézve oly annyira különböző üszök- és erjedő gombák bizonyos genetikai összefüggésben és mintegy rokonságban állnak egymással, nagyon valószínű, hogy bizonyos egymástól kevésbé eltérő bakteriumfeleségek kedvező körülmények között egymásra átváltozhatnak. Nem lehetetlen tehát, hogy a cholera-bacillusok nem mint ilyenek tenyésznek a talajban. De bármiként álljon a dolog, biztosan remélhető, hogy azok a nagy horderejű buvárlati tények mellett, a melyeket e téren az utóbbi időben elértek, ki fogják deríteni azt az összefüggést is, a mely a cholera-bacillusok és a talaj, illetőleg a talajvíz között van.

N o t h n a g e l, a híres bécsi tanár pedig következőleg szólott a közelebbi napokban hallgatóihoz:

„Uraim! Ama járvánnyal szemben, mely most egész Európát rettegésben tartja, szükségesnek tartom, hogy elmondjak önöknek egyet-mást a cholera történelmi és geográfiai jelentkezéséről, e betegség lefolyásáról az egyénen s valamit a terapiáról is. Tudvalevő dolog, hogy a cholera már a XV. században is pusztított járvány gyauánt s azóta különböző időközökben látogatta meg Keletet és Európát. Behízonjított valóság, hogy a cholera nem a levegő által, hanem forgalmi utakon, forgalmi eszközökkel terjed. Azelőtt Indiából jött Oroszországon keresztül Európába, most pedig Kelet-Indiából a szuezi csatornán. Azelőtt egy-egy vándor, vagy koei hozhatta el hozzánk, most a keleti villámvonattal jöhet el ide Franciaországból. Az első európai nagy járvány, s eddig a legoroszabb is, az 1831-iki volt. Számítatlan könyvet irtak a cholera terjedéséről, de most már meg van állapítva, hogy maga az ember terjeszti.

Mi a cholera? Akut ragadós betegség Régebben hol ideg-, hol bel-betegségnek tartották. Az utolsó időben csaknem kétségtelenné vált, hogy a cholera valamely mikrokok usz beférkőzése idézi elő az ember belsejébe. Eddig buszonöt-féle fajtáját ismerik a mikrokoccusnak. A legismertebb a Lépfene, a tüdőgümőkór és a gerjedést okozó bacillus. — Dr. Koch Róbert tanár, ki jelenleg Marseilleben időz, azt állítja, hogy tavaly Indiában buvárkodva, cholera-bacillust is talált. Ezt komma-bacillusnak nevezik alakja után, mely komma-hoz, vagy vesszőhöz hasonlít. Senki sem kezeskedhetik ez állítás helyes voltáért. De ép ily kevésbé lehet kétségbe vonni a cholera-bacillus létezését, mert ellen-vizsgálat adatait nem ismerjük. Már Cohnheim pathologus is beszélt egy röpiratában cholera-bacillusról, de dr. Koch az első, a ki csakugyan megtalálta. Ez a mikro-organiz-

mus befurakodik a testbe, s abban a legborzasztóbb betegséget szüli. Hogyan mutatkoznak a baj jelenségei? Tudjuk, hogy vannak egyéb járványok is, melyek ép oly rohamosak borzasztó pusztításukban, mint a cholera, például a sárgaláz, a meningitis cerebrospinalis és mások. A cholera jelenségei egészen sajátzerűek. Főtünetei a híg hányás és hasmenés. Az ürülek olyan, mint a rizslé, e sok nedv a nyakhárttyák tömeges váladéka, bélbolyhok és bálesilla-szörök vannak benne. Mivel a vérből elvonódik a vérsavó, a folyadék megkerésből a véredényekben; a betegnek olt-hatatlan szomjúsága van és az idegek kiszáradása következtében lábikra göres áll be. Az egész testen az össze-esés jelei mutatkoznak, a bőr ráncos lesz, az arcz beesik, a szem mélyen fekszik üregeibe, a hang, a hangszálak kiszáradása folytán elreked, a érverés gyöngye, gyors. fonal-alku, a szívhangok egyre tompábbak és a beteg nagyon fázik. Teste féregerzerűen vonaglik, a belek, teljesen ki-ürülve, egymáson fekszenek. A cholera sicea esetében ellenben a belekben sok folyadék gyűlik meg. Hogy ez mind hogy függ össze a bacillussal, arra Cohnheim így felel meg: „Ilyenkor a bélmirigyek specifikus izgatásáról van szó. A belekbe hatolt bacillus a bél- és nyakhárttyákban átizzadmányt idéz elő; a folyadékok megszülemenek és alul-felül ürülnek ki; a vér megsűrűsödik. A cholera-bacillus az ürülekkel kijut a belekből és különbözőképen juthat belé az emberi szervezetbe.”

A mi a gyógyítást illeti, bár végtelen sok szerrel tettek már kísérletet és van sok latszólagos elfogadható gyógymód, — mégis védtelenek vagyunk a choleraival szemben. Kívánatos, hogy a kormányok és községek óvintézkedést a közönség mindenképen támogassa. A tisztátlan lakások és pöczegődrök fertőtlenítése, valamint a ruhák tisztántartása föltétlenül szükséges. A cholera ellen legjobb óvszerül ajánlák az ópiumot, mint a mely a cholera-bacillusok tenyészésének nem kedvez. Különleges szer mindazáltal nincs a cholera ellen. Azt még találni kell.

Ha sikerülne az ember edény-rendszerébe annyi vért befecskendezni, mint a mennyit a betegségben veszít, talán ez volna a legfeghatóbb gyógymód. Tapasztalásból tudjuk, hogy már egészen össze-sett állapot is sikerült életre hozni konyhasóldat befecskendezésével, Chornegker szerint a véredényekbe való konyhasóldat befecskendezése volna az élet-tani tekintetből legelfogadhatóbb szer a cholera ellen.”

A német kormány Koch tanárt küldötte Toulonba s Marseillebe, ki a járványt a z s i a i c h o l e r a n a k, tehát behurezoltnak jelzi, „Bernárd katoná hullájában annyi indiai bacillust találtam, mint talán Egyiptomban sem.”

A bacillusokat inkább a belekben, mint a gyomorban találják. Jelenlétük először hányási ingerben, aztán a vér megalvásában és meghülesében nyilatkozik. Azonkívül valóságos mérget választanak ki, mely a gyorsan ölé száraz cholera idézi elő. A bacillusokat szilárd táplálékokkal is, de különösen a vízzel lehet a testbe juttatni. Ezért üdvös az élelmi-szereket nagy hőfoknak kitenni, a gyümölcsöket lehámozni. — A cholera-beteg ruháit is magas és száraz hőmérséknek kell kitenni és többé-kevésbé sűrített phenilsavval kezelni mert ezzel a bacillus előlhető-mig a nedvesség még előnyére válik.

Házi szerek a cholera ellen.

C h y z e r Kornél zemplénmegyei főorvos az 1874. évben az akkori belügyminiszter elnökle alatt tartott értekezlet megbízásából népszerű oktatást irt a cholera-ról. A közeledő cholera-veszély alkalmából érdemes lesz ebből a következők közlése.

Alig van betegség, melynek oly annyira elejét vehetni, mint a cholera, ha a beteg az alább adandó tanácsosál élne, s mégis a legkevesebb esetben sikerül a beteget e tanács követésére birni, bármennyire ész- és okszerü az.

Ugyanis a cholera majd mindig haskorgással párosult fájdalom nélküli hasmenéssel kezdődik, mely többnyire huzamos ideig, neha napokig is tart, míg a többi vé-szes korjelek is jelentkeznek.

S talán éppen ezért, mert a hasmenés fájdalom nélküli, a betegek, dacára az ilyenkor orvosok részéről mindenütt hangoztatott tanácsnak, ezen intó hasmenést rend-szerint fel sem veszik. Még azok is, kik különben cholera-ról felelmökben életmódjukat megváltoztatva sok veres borral, telete kávéval s hasonló összehúzó szerekkel, élve, s ennek folytán dugulásba szenvedve, ha ilyenkor hasmenést kapnak, miután az első hasmenések után rendszerint még könnyebbülve érzik magukat, nemcsak hogy nem méltatják figyelemre a kezdődő bajt, de még sokszor örölnék neki, s mindig készek okát adni, melyet majd gyomorrontásban, majd meghűtésben keresnek, csak a valót a cholera kezdetét nem akarják beismerni. A miután sok orvos is, ha az ily intó hasmenés jön, betegét nem akarván még megijeszten, megerősíti őket hitökben, hogy bajok nem a cholera kezdete, a lefekvést és semmit nem evést a legnagyobb szigorral el nem rendelí, ha mindjárt gyógyszerekkel kezeli is a kezdődő bajt, ritkán sikerül neki elejét venni.

Már pedig járványos cholera idején a hasmenés bár-

miféle okból származzék, olyannyira fontos és veszélyes jel, hogy a kinek esete kedves, az minden további okoskodás, okkeresés és magarázgatás nélkül az első hasmenés után azonnal ágyba fektüdjék.

Er a cholera gyógyításának első arany szabálya, mely ellen azonban száz beteg közül legalább 95 véteni, s ez észszerü tanácsot követni nem szokta.

És sajátságos, hogy az ellen nemcsak a miveletlen, az észszerü tanácsot különben sem becsülő pórnép vét, de leggyakrabban a legmíveltebb ember is.

A beteg mindjárt kész az ellenvetéssel, ha ágyba fekvést javasol neki az orvos, hogy nem lesz tanácsor magát lábáról letéteni, mert ha oly könnyen engedí magát, még igazán bajba esik, hogy minek fektüdjék le, hiszen kiint melegebb von mint a szobában. Ilyen s hasonló ér-vekkal győzi meg magát s hozzátartozóit a beteg a fel-járás jóvoltáról, hinni sem akarván, hogy gyors léptekkel rohán a veszes cholera, s fel nem vevén az orvos jókara-tatu tanácsát, még ijesztő parancsát sem.

Már pedig az ágyba fekvés, hasmenéses állapotban semmi körülmények közt káros nem lehetvén, a fent mon-dott első gyógyszabály alól még kivétel nincs s cholera időben minden hasmenésben szenvedő ember fektüdjék az ágyba s maradjon fekvé hasmenésének megszűntéig, még akkor is, ha első hasmenése fájdalmas volt, s története-sen csakugyan gyomorrontásból eredett, mert hiszen meg-támadhatja a cholera, sőt még másnál könnyebben az olyat is, kinek a gyomor éppen tul van terhelve csikarást okozó anyagokkal: mert csak az ágyban nyeri meg a test a gyógy-kezeléshez szükséges nyugalmat, egyenletes megmelege-dés, s óvatik meg sok oly kihágóstól, melyeknek a feljaro beteg magát inkább egészségesnek gondolva, könnyebben esik áldozatul.

A második főszabálya a cholera-gyógyításnak, mely-nek az előbbi szabállyal együtt való szigorú megtartása, a cholera halálozas bizonyosan felére csökkentené, a sem-mit nem evés, az első intó hasmenéstől kezdve, a baj meg nem szüntéig. S ezen észszerü szabálynak a magyarázata is igen egyszerű és könnyen érthető.

A cholera-ban az egész bélesatorna van megtámadva, még pedig oly formán, hogy az egész takhártya, mely a beleket belülről bevonja, foszlányokban válik le, melyek a vizes ürüleknek a szétfött rizslé színét és állományát kölcsönzik, egyszóval, ha egy durva összehasonlítással sza-bad élni, a bél úgy néz ki, mintha meg volna nyuzva.

Már, hogy az ily módon megbetegült belek, mind-addig, míg a levált hártya újból nem képződik, s a belek meg nem gyógyulnak, az ételek emésztésére képtelenek, az könnyen érthető, s mégis mily nehéz a beteget arra birni, hogy koly cholera hasmenésben szenvedvén, semmit ne egyenek, még tiszta levest sem.

Hiszen ilyenkor minden tápszer, még a leghigabb is emészthetlen lévén, nem hogy nem táplál, de jelenléte által a beteg beleket csak ingerelvén, valóságos méreg.

S mégis az első ellenvetés, mit az orvos az éhezés tanácsára betegétől hall, legtöbb esetben az, hogy annyi temérdek nedvet vesztívén a hasmenés által, el fog egé-szen gyengülni, ha semmit nem eszik: s ugyan boldog-nak érezze magát az az orvos, kinek sikerült betegét arra rábeszélni, hogy ételt még szájába se vegyen.

(Vége következik.)

VEGYES HIREK.

— **Vizaknán** a községi képviselőtestület törvény-szerint kiöpett 12 tagjának és 6 póttagjának választása Csató János alispán elnökle alatt folyó hó 11-én tartatott meg. Hogy mily nagy részvét között folyt le a vá-lasztás, tanusítja az, miszerint 300 szavazat adatott be. Az eredmény nem éppen jó hangulatot szült, mivel ro-mán atyafiak megfelelőkezve azon szép egyetértésről, mi Vizaknát kivételképpen oly előnyösen jellemezte, valószí-nüleg a szomszédos Nagy-Szebenben székelő román ko-mité befolyása alatt, vagy példája után indulva, szépen kihagyták a más nemzetiségü jelölteket, holott azok tel-jesen vitték a román jelölteket. Így eset azután, hogy a mig Dumitru Todor Baltes 299, Nicolae Albu, Juon Greavu senior, Simeon Oprisor egyenként 298, Juon Ghisioiu, Juon Popovics, Lázár Albu kocsokár egyenként 159, Petru Gevozda, Nikolae Csovika, Dumitru Achim Kristea, Lázár Banaczuán és Savu Manu Zaharia 158 szavazatot kap-tak, addig Kremniczki Amand sóbányafőnök és társai nem juthattak be. — Igy történt a póttagsági állomással is, melyre Juon Savu piczu Oprisor, Juon Baltes Demján, Dumitru Savu Popi, Ilie Hentes, Simeon Sedian és Juon Rodeán választattak meg. — Ily módon bizony nem lesz Vizaknából a magyarság védbástyája, de még a jó egyet-értés fészke sem. — A választások megejtése után távozó alispánt szomorúan kísérték ki a vasuti állomáshoz, szí-vélyes búcsut véve f. hó 22-ig, midőn az igazoló bizott-ság gyűlésére fog eljönni. — A tisztújítás 23-án tartatik meg. A legjobb sikert kívánjuk a város felvirágzása ér-dekében.

KÖZGAZDASÁG.

Uj burgonyatermelési mód. (Karókkal.)

Kultúr-növényeink közül egyiknek sincs nagyobb művelési tere, mint a burgonyának, bármely más növénynek gyümölcsét sem használják annyiféleképpen, mint a burgonyát különféle változataiban; de egyetlen egy más kultúr-növényvel sem tehetek annyi kísérletet, mint éppen ezzel, s meg mindig újabb és újabb művelési módok merülnek fel, melyekkel a leghasznosabb növénytől minél több gyümölcsöt akarnak elérni. Csak hogy az új kísérletek közül igen keveset hoznak nyilvánosságra, így azok jó vagy rossz eredményei sem igen ismeretesek; az első esetben azért nem, mert az illetők önzésből az eredményt lehetőleg titkolni igyekeznek, a második esetben azért, mert attól félnek, hogy gúnytárgyává lennének. Egyiket úgy mint a másikat, csak sajnálni lehet.

Annál elismerésre méltóbbak tehát az oly közlemények, melyek már is gyakorlati eredményekre támaszkodnak, és oly eljárást ajánlanak, melyet egyszerűsége és olcsósága miatt könnyen utánozhatni s melynek elszűrő-ségét illetőleg bárki meggyőződést szerezhet magának. Ilyen művelési mód az is, mely szerint a burgonya karók segítségével termesztik. Természetes, hogy itt nem nagyban való termesztésről van szó, hanem csak olyan burgonyatermelésről, mely kisebb területre, például kertek szorítókzik.

Az első kísérleteket a tekintetben, Elzászban tették. Az első kísérletet Schuster vasselnheimi tanító volt, aki a kísérletről és annak eredményéről a „Landw. Ztg. für Eis. Lothr.“ a következő jelentést tette közzé:

Az 1872-ik év tavaszán kertemben közönséges, az istállóból nyert trágyával korai burgonyát ültettem, és pedig kéket és francia bisquit-burgonyát keverve, egymástól 60 centiméternyire távolban. A mint a növények 20—25 centiméter magasra nőttek, 20 bokrot karókkal láttam el, azaz minden egyes bokrot egy-egy karóval. A kiválasztott burgonyabokrokat naponta egyszer megöntöztem, kivéve ha az eső ez alól feloldott. A buja hajtásokat kéz alatt áztattam szalmával kötöttem a karókhöz; a hajtások rendkívül gyorsan fejlődtek, úgy hogy 14 nap alatt már küszkén lenézhettek a karókat nélkülöző szomszédjaikra. Színük szép sötétzöld, s fejlődésük igen gyors és buja volt. Mire megérték átlag 2-5 láb magasra nőttek. A magtartók, melyből csak kevés éret meg tökéletesen, kis tyuktojához hasonlítottak. A gumótermés rendkívül volt; minden egyes bokor átlag 30 egészséges, szép lisztes és igen jó ízű gumót adott. A 20 bokor termése a nagy és kisebb burgonyát együttvéve összesen 91 kilót tett. Mily nagy eredmény husz bokorból, mely 20 közönszerű burgonyából fejlődött. A bokroknál még azt a meglepő dolgot is tapasztaltam, hogy egy volt közülük beteg, míg ellenben a közönséges módon, karók nélkül termesztett bokrok nagy része, beteges szárazakat és beteg gumókat termettek. Sajnos, hogy a következő évben a kísérletek a szükséges föld hiánya miatt, nem folytathattam.

Ez a körülmény igen élénk érdeklődést keltett bennem s arra sarkalt, hogy hasonló kísérleteket tegyek. Újabb kísérletekről azóta sehol sem olvastam semmit. Annál szilárdabb volt azonban elhatározásom, hogy a Schuster-féle módot a legközelebbi alkalommal én is megkísérlem. Az alkalom 1880-ban kínálkozott, midőn egy falusi ház kerttel állt rendelkezésemre. A kísérletei két korai burgonyafajjal, az ugynevezett rózsas- és a párisi sárga burgonyával tettem; azonkívül a közönséges kék burgonyával is 20—20 bokorból álló csoportokban a beültetett területét közönséges istálló trágyával, a másikat barnaszénhamuval trágyáztam meg. Egy más porcellán ugyan e burgonyafajokat közönséges módon termesztettem. A növények fejlődése a kísérleti porcellán feltűnő volt s a növények oly gyorsan nőttek, hogy a használt szőlőkarokat még egyszer oly hosszúakkal kellett kísérlelnem. A növények színe feltűnően különbözött a szabadon termesztett bokrok színétől sokkal sötétebb volt s kétszerannyi virág volt a karókhöz kötött bokrokon, mint a többiekén. Mind a három faj egyenlő buján fejlődött, különösen pedig az, mely barnaszénhamuval volt trágyázva. Gazdag termésre számítottam, mivel a gumóhalmazról már meggyőződtem. Nagy esodálkozásomra azonban mind a három faj alig volt néhány magtartó, s a hány volt, az sem fejlődött ki tökéletesen, pedig a föld jó agyagos homoktalajával, nem lehetett oka ennek.

Juliusban nagy felhőszakadás volt s a hegyről lezuháló ár a szabad parcella majduem összes bokrait elsöpörte, s tönk्रे tette, annál inkább örültem tehát az ártól megkímélt parcella termésének. Számlámat azonban a tolvajurak nélkül készítettem. Három nappal a betakarítás előtt az egész burgonyatermést karóstul, mindenestül ellopták. Szívesen odaadtam volna nekik a burgonyát, csak legalább azt tudhattam volna meg, hogy mennyi volt.

Ez és ehhez hasonló esetek annyira elkeserítettek, hogy a kis birtokon tudni siettem; s így a gyakorlati kísérletezést ismét másoknak kell átengednem. Arról azonban mégis meggyőződtem, hogy a burgonya művelésnek ez a módja, a hol alkalmazható, nevezetesen kisebb terü-

leteken a figyelmet és a kísérletezést nagyon megérdemli. Közös iskolai kertek, mezőgazdasági kísérleti telepek és mezőgazdasági tanintzettek a legalkalmasabb helyek volnának arra, hogy a fentiekhez hasonló kísérletek mindenféle burgonya fajokkal rendszeresen készült vitessenek azok rendelkezési céljuk szerint, mi mellett természetesen a különféle trágyanemekkel is lehetne kísérleteket tenni. Különösen az a körülmény érdemel figyelmet, hogy karókhöz kötött bokrok mind egészségesek maradtak, míg ellenben a többi ezekhez közel állók igen sok beteg szárat mutattak s beteg gumókat is termettek. Lehet, hogy a kísérletek oly eredményre vezetnek, mely a még mindig uralkodó burgonya-betegségeket is megszünteti. Ezeket a kísérleteket részben még ez évben is meg lehetne tenni.

— **Piaczi árjegyzék.** Nagy-Enyed, 1884. július hó 17-dikről Heoliter tisztabuza 6 ft 5 kr. Rozs 5 frt. — kr. Eleybuza 6 frt — kr Törökbuza 4 frt 75 kr. Zab 3 frt 75 kr. 100 klgm széna 4 frt 60 kr 1 klgm. sertés hus 48 kr. marhalus 36 kr. 1 klgm borjúhus 34 kr.

FELELŐS SZERKESZTŐSEG:
DR. MAGYARI KÁROLY.
TÖRÖK BERTALAN. SZILÁGYI FARKAS.
KIADÓ-TULAJDONOS: **WOKÁL JÁNOS.**

Sz. 1127—1884.
tkvi

Arvvezési hirdetmény.

A nagyenyedi kir. járásbírósg mint telekkönyvi hatóság részéről közlé tétetik, hogy a királyi kincstár végrehajtható 131 frt 44 kr tőke, ennek 6% kamata 5 frt 80 kr költség kielégítése végett végrehajtást szenvedők Száva Szija szül. Paul és Paul Gavrilla, Lina és Paraskia kiskorúaknak a muzsina 8 szám tjkvben 1-19. rendszám alatt foglalt fekvősegei 661 frtban megállapított kikiáltási árban Muzsina község előljárási helyiségében 1884. évi július hó 28-án délelőtt 10 órakor tartandó nyilvános árverésen kikiáltási áron alól is eladhatnak.

Venni szándékoók kötelesek a kikiáltási ár 10%-át készpénzben, vagy pedig az 1881. évi LX. t. cz. 42. §. jelzett árfolyammal számított, óvadékképesnek nyilvánított értékpapirokban a kiküldött kezéhez letenni.

A vételár pedig vásárló az árverezés jogerőre jutása után 30 nap, alatt köteles a feltételekben megnevezett kir. adó-, mint letéti hivatalhoz lefizetni.

Különben az árverezés megállapított feltételei alólirt telekkönyvi hatóságnál a hivatalos órák alatt, és Muzsina község előljárási helyiségében megtekinthetők.

A kir. járásbírósg, mint telekkönyvi hatóságtól.
Nagy-Enyeden, 1884. május 5-én.

Szentpáli,
kir. aljbíró.

MÁLNÁSI FÜRDŐ.

Vasas-savanyu és hideg kénvize idült, eszúos és köszvény bántalmaknál, börgyengeségnél, rásztkórnál (Hypochondria) és méhszenvnél (Hysteria), idült börtbetegségekben, máj- és lépdaganatoknál, nemi gyengeségeknél, ideges bajok, benulások szívhűdés folytán, — vérszegénységnél, szerves szív-bajok és ütér bajoknál, görvény kórnál, aranyeres bántalmaknál, szembetegségeknek kitűnő gyógyhatással bír. — Láp-fürdője, kengőz-barlangja is jeles. — 120 butorozott szoba 40 krtól 1 frt 50 krig. Kitűnő konyha. Jóízű borok jutányos áron kaphatók.

Előpatak, Tusnád, torjai kénbarlang, Szent-Anna tava legszebb kirándulási helyek. A fürdőre utazók a földvári vasuti állomásig 33 1/3% vasuti díjelengedésben részesülnek a nagyobb vasuti állomásokról. — Czélszerű fogatok állanak az utazók rendelkezésére. — Bővebb felvilágosításokat a d ÖTVÖS PÁL fűrdőbiztos Málnáson és Sepsiszt.-Györgyön.
5—5

— **Dr. Haller Károly** Kolozsvár város polgármesterévé választatott; Bokros Eleknek pedig elismerés szavaztatott. Kitűnő férfiura esett a választás!

— **Nekrológ.** Virágháti Flóris, naszodi kir. j. bírósági albiró neje, szül. Fehér Betti, folyó hó 14-én hosszas szenvedés után, boldog házasságuk 10-ik évében elhalt. Három kis árva, és nevelő szülei Lőcsey Sp. Lajos és neje siratják szerető férjén kívül elhunytát. Temetése folyó hó 16-án nagy részvét között történt. Béke poraira!

— **A helybeli iparos ifjuság** jövő vasárnap, július 27-én, a sétateren építendő táncz helyiség alapja javára zártkörű nyári mulatságot rendez a sétateren 50 kr belépti díj mellett. — Kezdeté delután 4 órakor. Jegyeket előre válthatni Wokál János ur könyvkereskedésében. Kedvezőtlen idő esetén a mulatság következő vasárnapon tartatik meg. — Felhívjuk közönségünket a jótékonyezelő mulatság és iparos ifjaink menél tömegesebb pártolására.

— **Nagy felhőszakadás** volt folyó hó 29-én Nyirmezőn és Vládházán delután 1 óra után. A megduzzadt vizár kerteket, pallókat ragadott magával. — Enyeden ez idő alatt viharos szélvész dühöngött, de csak a feltűnően megnőtt patak mutatta, mi történt 2 órányi távolban.

— **Az indóház terét egészen ellepte a víz.** A malomárkokban két fürdő gyereket lepett meg az ár. szerencsére kimentették őket. Toroczko-Szetyngyörgyön is borzasztó kár volt.

— **Az aratás** javában toly megyeszerte. Kitűnő szép termés mutatkozik. A kukoricák is szépek, s a hol gyönggék voltak, szintén javulásra indultak. Alma kevés, körte jó közép termést ígér; barack, szilva, reineleand sok; a szőlő, kivált a nem hazai fajok, gazdag termést ígérnek.

— **Gajzágó Salamon,** a legfőbb számvevő szék elnöke, szabadság idejének egy részét vejénél, Lukács Béla országgyűlési képviselőnél megyénkben tölti Zalathán, a hová már meg is érkezett.

— **Meghívó.** Folyó év július hava 21-én d. u. 3 órakor rendkívüli közgyűlés tartatik, melynek tárgyai: 1. Jelentés az 1880, 1881, 1882, 1883-ik évi közpénztári számadások jóváhagyása tárgyában. 2. A képviselői tagoknál levő városi kölcsön visszafizetése tárgyában hozott határozat közlése. 3. Goldmán Éva szülésznő oklevelének kihirdetése és kérésre letelepedés engedélyezése iránt. 4. Jelentés a pénztárnok és ellenőr tisztí óvadéka ügyében. 5. Jelentés a kataszteri díjakra kiutalt összegekről. 6. Jelentés az ipariskola ügyében. 7. Székely Ferencz kegdyj iránti kérésre. 8. Ifj. Bergyán Miklós jegyzőnek kérésre 100 frt remuneráció megadása végett. 9. Deutsek Adolf és társának kérésre és a A. M. Grünnek ajánlata a piaci vámra vonatkozólag. 10. A piaci vámtarifa reviziója. 11. A gazdasági bizottság véleménye a városi vendéglő ügyében. — Gyulafehérvár szab. kir. város tanácsától, 1884. július hó 15-én. Novák Ferencz, polgármester.

— **Nagy vihar és felhőszakadás** volt e hó 7-én Verespatakon a nagy tó körül. A víz a nagy tavat gyorsan tele töltvén, iszonyu erővel rohant le Verespatakon nem kimélve seumit a mi utjába akadt. Elsepert a patakon levő összes gátakat, a zuzdák egy részét betemette s a felhalmozott érez- és mara készletet elsodorta. disznókat és borjúkat sodort magával. A Verespatakra vezető törvényhatósági uton is igen sok kárt tett. A támfalakakat elsodorta, az összes hidakat kisebb-nagyobb mértékben megrongálta. Damó szolgabíró azonnal intézkedett az ut járhatóvá tételéről, megyénk alispánja pedig a hír vétele után azonnal felkérte a megyei főmérnököt, hogy kiszállván, az ut kijavítása végett szükséges felvételeket tegye meg.

— **Heinrich de Maigne** megyénk verespataki járásában működését legközelebb megkezdő „The Hungarian Gold and Silver Reduction Works limitet bányá ipartársulat egyik igazgatója Bürger Márton krakkói házat 1200 frtért vette bérbé, hová családjával együtt már meg is érkezett.

— **Biztos örízet.** „Hogyan szomszédasszony, fényes nappal az ágyban? Talán csak nem beteg? — „Dehogy, hanem az ágyam-műt kell öríznem, nehogy a férjem elvigye a zálogházba.

— **Ujonnan megjelent könyvek,** melyek Wokál János könyvárusnál Nagy-Enyeden kaphatók.

- Olesó könyvtár. Szerk. Gyulai Pál. 175—181. szam. Tartalom:
- 175. Roscher Vilmos. A nemzetgazdaság viszonya a klasszikai ókorhoz. Ford. L. A. 20 kr.
- 176. Theuriet. A habléány beszély. Ford. Sz. E. 30 kr
- 177. Gaskellné Crenford. Regény. Ford. Belényesi Gábor. 60 kr.
- 178. Ebers György. Egy szó. Regény. Fordította Kacziány Géza. 80 kr.
- 179. Malot Hector. A szépség vonzereje. Fordította Sz. E. 80 kr.
- 180. Wieland. Abdériták. Ford. Farkas Albert. 1 frt.
- 181. Gyöngyösi István. Ének Thökoly Imre és Zrinyi Ilona házasságáról 30 kr.

Nyomatott Wokál János könyvnyomdájában N.-Enyeden

Magyar leszámítoló és pénzváltó bank.

Az aratási évad alkalmával ajánljuk a t. cz. termelők és kereskedők figyelmébe: több mint 400.000 méterhossza bérigazságtól képesseggel bíró

közraktári telepünket Budapestben.

Hat raktári épület és egy nagy gabna Elevator áll készen termények és árúk beraktározására, kezelésére, kiraktározására vagy tovább küldésére a legújanyosabb díjak mellett.

Ajánlunk olcsó kamattal mellett előlegelt a beraktárolt, sőt már a ezimünkre feladott terményekre.

Elvállaljuk a ráuk bizott termények bizományában való eladását akár a vidéki állomásokról, akár pedig raktárainkban. Ajánljuk továbbá teljesen felszerelt raktárainkat Szegeden, Barcsen és Temesvárt.

Vasuti és gőzhajózási vállalatok részéről fönt elősorolt vállalatainak kiváló kedvezményekkel bírnak

Magyar leszámítoló és pénzváltó bank Budapestben.

2-3

Szerk. Nag. A KIAD. a lap sz. közlem. Kja. Wokál J. az előfz. bérmet. Kéziratok.

(B.) A rosi tisztúj. sajnos értes. századokon értés s az mely a „viz titulusnak, kik e szép lemi fejlődés most egyszer ősi polgártá lenni, hanem többségére lasztandók ellenben a felerészben tás alkalmá képviselő ta olvasás nem maradtak, pár szavazat esperesttel ujito gyülés Hat év ben tartott részvét volt de „nemzeti volt, magyar n a i polg János esper s szavazatszo helyesen